

بیایید
کمی
فکر
کنیم!

۲۵۰ هزار ساعت تا الغدیر

علامه امینی،
افتخار تشیع

● خسرو داودی

هم تألیف کرده است. علامه مجلسی با مجاهدت فراوان شبانه‌روزی و با امکانات آن زمان، تلاش کرد تا روایات و احادیث نقل شده از پیامبر (ص) و ائمه معصومین (ع) را تا حد امکان جمع‌آوری کند تا در گذر زمان از بین نروند.

یکی دیگر از آثار ارزشمند و به یادماندنی، کتاب جاودانه «الغدیر» است که توسط علامه عبدالحسین امینی به رشته تحریر درآمده است. محتوای کتاب در خصوص اثبات حقانیت امامت حضرت امیرالمؤمنین علی ابن ابی طالب (علیه‌السلام) با تکیه بر حدیث شریف و نورانی «غدیر» است. این حدیث را روایان شیعه و اهل سنت روایت کرده‌اند و علامه امینی تلاش کرده است، با گردآوری مأخذ و مستندات و مراجع مختلف، اعتبار و درستی این حدیث را اثبات کند.

بیش از ۵۰ سال از تدوین کتاب الغدیر می‌گذرد، اما در طول این زمان هیچ‌کس نتوانسته از الغدیر - حتی از یک صفحه آن - اشکال یا ایرادی بگیرد و بتواند مطلبی از این اثر را رد کند. این اثر علمی، عمیق و محققانه، آن قدر متقن است و استحکام دارد که حتی مخالفین شیعه نیز نتوانسته‌اند اشکالی به آن وارد کنند.

کمی فکر کنیم

در شماره قبل در مورد «لغت‌نامه دهخدا» و زمانی که ایشان و سایر همکارانشان در تدوین و انتشار این لغت‌نامه صرف کردند، توضیح دادم. شاید شما با خواندن آن مطلب پیش خود فکر کنید که آقای دهخدا یک استثنا بود. نمی‌شود با یک مثال نتیجه‌گیری کرد. مگر کسان دیگری هم می‌توانند چنین اثر ماندگاری از خود به جای بگذارند؟ چند نمونه مثل آقای دهخدا داریم؟

در پاسخ باید بگویم: «بله، این انسان‌ها شرایط خاصی داشتند که توانستند اثری ماندگار از خود به‌جای بگذارند. آن‌ها هم انسانی بوده‌اند مثل بقیه، اما اراده و پشتکار فراوان داشته‌اند و به این باور رسیده بودند که می‌شود از عمر و زمان کوتاهی که در اختیار دارند، استفاده‌های فراوان ببرند. از همین عمر و زمان به‌ظاهر کوتاه، اگر درست و سنجیده استفاده شود، کارهای عظیم و آثار برجسته‌ای می‌توان خلق کرد.»

البته مشابه آقای دهخدا هم کم نبوده‌اند؛ برای مثال، علامه مجلسی، خالق اثر ماندگار «بحارالانوار» که ۱۱۰ جلد است. ایشان علاوه بر این اثر بسیار قابل توجه، چندین جلد کتاب دیگر

صفحه دقیقه

و در هر ۶ دقیقه یک صفحه رونویسی می‌کرد (دقیقه) $6 \div 10 = 6$

یعنی باید در ۱۰ روز با روزی ۱۵ ساعت کار بی‌وقفه (در هر ۶ دقیقه یک صفحه) را نسخه‌برداری می‌کرد تا در این مدت بتواند ۱۵۰۰ صفحه را استنساخ کند. توجه داشته باشید که آن کتاب‌ها نسخه‌های خطی، دست‌نویس و بسیار قدیمی بودند و با توجه به اهمیت موضوع در بیان احادیث و روایات، کار نسخه‌برداری باید بسیار دقیق و بدون اشکال انجام می‌شد، تا در ذکر منبع و ارجاعات بعدی هیچ غلط یا اشکالی منتقل نشود. آیا شما می‌توانید از روی یک کتاب با این دقت در مدت ۶ دقیقه یک صفحه را رونویسی کنید و هیچ غلط دیکته‌ای و نگارشی نداشته باشید؟!

بیشتر فکر کنیم

فقط همین کار به ظاهر ساده نسخه‌برداری چقدر زحمت دارد؟ شما در نوشتن تکالیف روزمره خودتان چقدر مشکل دارید؟ وقتی معلم ریاضی شما می‌گوید این تمرین‌ها را در دفتر خود انجام دهید، چقدر غرغر می‌کنید! حاضر نیستید که حتی صورت تمرین‌های ریاضی خود را در دفتر بنویسید. اگر به این مسائل بیشتر فکر کنید، متوجه می‌شوید که کار کتاب‌الغدير چقدر ارزشمند و مهم بوده است. فراموش نکنید که علامه امینی این کار را نه به صورت گروهی که به صورت فردی و دست تنها انجام داده است. در زمانی که نه از رایانه و دستگاه تکثیر خبری بوده است، نه از اینترنت، وسایل تایپ و ... و نه کتابخانه‌های مجهز امروزی که منابع مختلف را به راحتی در اختیار قرار می‌دهند.

نقل‌های بسیار زیادی از زحمات و تلاش‌های طاقت‌فرسای علامه وجود دارد که چگونه برای یافتن یک جلد کتاب مورد نظرش سفر می‌کرده، یا حتی به مسئولان کتابخانه‌ها و دارنگان آثار التماس می‌کرده است که آن کتاب را حتی برای یک مدت کوتاه در اختیارش قرار دهند. ایشان برای دسترسی به یک جلد کتاب حاضر شد به صورت ناشناس و به عنوان خدمتگزار در یک کتابخانه کار کند تا در اوقات فراغت بتواند به منابع مورد نیازش که به طور معمول در اختیار شخصی مثل علامه امینی قرار نمی‌دادند، دسترسی داشته باشد.

البته در این راه از عنایات خاص ائمه اطهار (علیهم‌السلام) بسیار برخوردار شد و در این زمینه نقل‌های فراوانی وجود دارد. علاوه بر تدوین اثر ماندگار الغدير، پژوهش علامه امینی منشأ خیرات و برکات زیادی بوده است. از جمله آنکه ایشان در «نجف» یک کتابخانه عظیم را بنیان‌گذاری و منابع مختلف را جمع‌آوری کرد. این کتابخانه در ابتدا فقط چهار هزار جلد کتاب داشت. اما با همت علامه حدود ۵۰۰۰ جلد کتاب خطی از قرن دوم و سوم جمع‌آوری شد و به تدریج تعداد کتاب‌های کتابخانه که به نام امیرالمؤمنین (ع) در شهر مقدس نجف نام‌گذاری شده است، به ۵۰۰ هزار عنوان در زبان‌های گوناگون و ۷۰ هزار عنوان کتاب خطی رسید. علامه بزرگوار نیز شش هزار جلد کتاب‌های خود را که برای تدوین الغدير جمع‌آوری کرده بود، به این کتابخانه اهدا کرد.

عجب عمر پربرکت و پرخیری داشته است، خدایش رحمت کند.

علامه امینی ۴۰ سال برای تألیف این کتاب زحمت کشید. او در شبانه‌روز ۱۷ ساعت مطالعه و کار می‌کرد. برای جمع‌آوری کتاب‌های مرجع و قدیمی که به راحتی در دسترس نبودند، سفرهای زیادی کرد. به نقل از خودشان، ۱۰ هزار جلد کتاب را از ابتدا تا انتها و با دقت خوانده و به ۱۰۰ هزار جلد کتاب مراجعه مکرر داشته است.

محاسبه کنیم

یک‌بار دیگر به عددهای بالا توجه کنید: ۴۰ سال، هر روز ۱۷ ساعت کار بدون تعطیلی!
 (ساعت) $40 \times 365 \times 17 = 248200$

یعنی ایشان حدود ۲۵۰ هزار ساعت برای تدوین کتاب ارزشمند الغدير تلاش کرده است!

خواندن ۱۰ هزار کتاب از ابتدا تا انتها می‌دانید یعنی چه؟! دیدن ۱۰۰ هزار کتاب به‌طور مکرر!

یعنی ۲۵۰ جلد کتاب به‌طور متوسط (جلد) $100000 \div 40 = 2500$
 در هر سال مطالعه کرده است!
 و به‌طور متوسط در هر سال به ۲۵۰۰ (جلد) $100000 \div 40 = 2500$
 کتاب مراجعه مکرر داشته است!

کتاب الغدير در ۲۰ جلد به زبان عربی نوشته شده است. یعنی نوشتن هر جلد کتاب به‌طور تقریبی دو سال طول کشیده است. البته تاکنون ۱۱ جلد آن منتشر شده است. همچنین ترجمه فارسی کتاب در ۲۲ جلد نیز موجود است.

به یاد داشته باشید که نزدیک به ۵۰ سال از فوت علامه امینی گذشته، یعنی ایشان کار تدوین الغدير را در حدود ۱۰۰ سال قبل انجام داده است. در آن زمان امکانات امروز وجود نداشت و کار تحقیق و پژوهش بسیار سخت و دشوار بود. با توجه به امکانات فعلی، مثل رایانه‌ها، اینترنت و دستگاه تکثیر، کار پژوهشگر به راحتی و با جست‌وجو در منابع مختلف که به صورت دیجیتالی تبدیل شده‌اند، انجام می‌شود.

اما در آن زمان برای پیدا کردن یک اثر، محقق مثل علامه امینی، مجبور به سفرهای متعدد می‌شد که بسیار وقت‌گیر و سخت بود. ایشان برای نوشتن الغدير به کتابخانه‌های بزرگ کشورهای عراق، ایران، مصر، سوریه و هند مراجعه کرد و سفرهای مکرر انجام داد. یکی از کارهای منحصر به فرد و ماندگار ایشان نسخه‌برداری (استنساخ) از کتاب‌هایی بود که فقط یک جلد از آن‌ها موجود بود. چون ایشان مجبور به مراجعه مکرر به آن کتاب‌ها بود. به ناچار تمام متن کتاب را برای خود از ابتدا تا انتها می‌نوشت تا یک نسخه از آن اثر را نزد خود برای مراجعه‌های بعدی داشته باشد. یکی از شاهکارهای علامه امینی مهارت و تبحر ایشان در نسخه‌برداری بود. به گونه‌ای که نقل کرده‌اند، ایشان در مدت ۱۰ روز بیش از ۱۵۰۰ صفحه را با خط خود می‌نوشت و نسخه‌برداری می‌کرد.

روز صفحه
 یعنی ۱۵۰ صفحه (صفحه) $1500 \div 10 = 150$
 نسخه‌برداری در یک روز
 ساعت صفحه
 و ۱۰ صفحه در هر ساعت (صفحه) $150 \div 15 = 10$